

Bornholms Vandrefalke 1937.

Af ARTHUR CHRISTIANSEN.

Paa Bornholm har Vandrefalken, *Falco p. peregrinus*, vel alle Dage haft flere gode Rugepladser at vælge imellem end i hele det øvrige Danmark. Øens talrige Klippemure og stejle Kløfter, saavel mod Havet som inde i Landet, har sikkert gennem Tiderne huset mange Par af denne hurtige og frygtede Rovfugl, som hører til Landets sjældneste Ynglefugle. 3. Bind af LEHN SCHIØLER: »Danmarks Fugle« (1931) tør med Sikkerhed ikke opgive mere end 4 danske Ynglepar. Heraf skulde muligvis 2 Par holde til paa Bornholm. Men der gættes undertiden ogsaa paa, at der kun er 1 Par til Rest, som ved at veksle mellem de forskellige Rugepladser sjældent kommer til at bo paa samme Sted to Aar i Træk.

Efter et Ophold paa Christiansø havde jeg Lejlighed til at strejfe om paa Bornholm et Par Uger omkring Begyndelsen af Juni 1937. Jeg fandt da Gang paa Gang tidligere beboede Ynglepladser tilsyneladende forladt, saaledes Finnedalen og Klipperne ved Jons Kapel paa Vestkysten og Helligdomsklipperne paa Østkysten, samt Ekkodalen, som jeg undersøgte særlig grundigt baade fra oven og neden. Det var her, Mag. scient. BERNT LØPPENTHIN den 19. Maj 1930 fandt en Rede med 3 Unger + 1 ikke udruget Æg (D. O. F. T. 1930, p. 108). Siden Beretningen om dette Fund har følgende Meddelelser om bornholmske Vandrefalke været optaget i D. O. F. T.:

1933, p. 121: Atter i Aar, 1933, yngler Vandrefalken i Ekkodalen. Der var 3 Unger i Reden (EDGAR MADSEN).

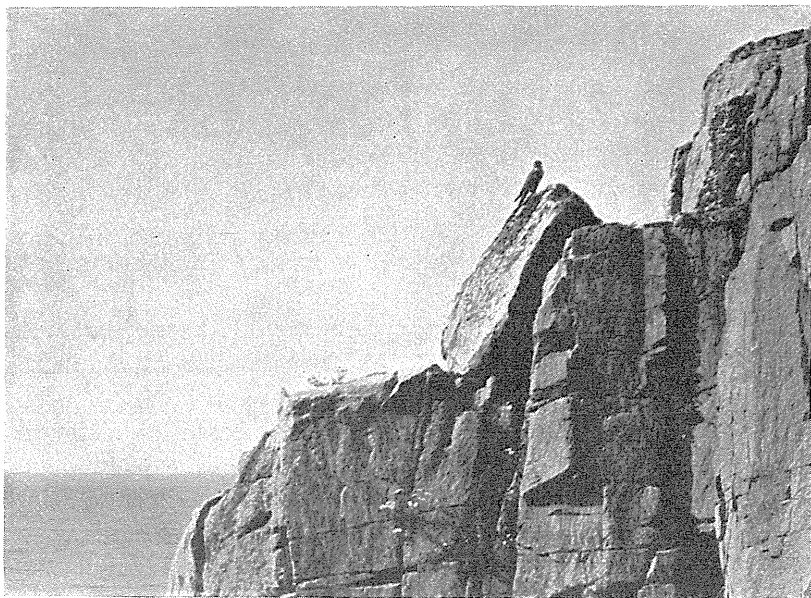
1934, p. 154, i Ekskursionsberetning fra 23. Juni 1934: 1 ad. og 1 juv. saas ved Redestedet i Ekkodalen.

(Denne Meddelelse giver jo Indtrykket af, at Falkene ogsaa i 1934 har ynglet i Ekkodalen).

1935, p. 100 ff. (Meddelelser fra mag. scient. B. LØPPENTHIN): »Bornholms Tidende« ^{29/5} 1935 indeholder Notits om, at Vandrefalken for Tiden ruger paa 4 Æg i Ekkodalen. — ^{30/5} 1935 saa LØPPENTHIN og Dr. MADSEN hverken Rede eller Æg i Ekkodalen, dog en tilsyneladende nylig benyttet Redeplads. — Samme Dag iagttog samme to Ornithologer i

Nærheden af Jons Kapel et Par Vandrefalke, hvis Opførsel utvivlsomt tydede paa Yngel i Nærheden.

2 Par synes altsaa at have forsøgt at yngle paa Bornholm 1935. — Efter LØPPENTHIN's Beskrivelse fra 1930 mente jeg at genkende Redepladsen i Ekkodalen. Der laa mange gamle Skeletdele og Gylpklumper i Nærheden, men Stedet var ube-

Vandrefalken paa sin Udkigsplads. Bornholm, 8. Juni 1937.

boet i Aar. Dog saas et Glimt af en Vandrefalk en af Dage her (28. Maj ved 18-Tiden). En af Ekkodalens Allikeflokke larmede op over Trætoppene, og i det samme fløj en Vandrefalk forbi mod Syd midt igennem Dalen, vendte tilbage og slog et Par lynsnare Sving ud for den gamle Boplads, satte saa Kurs mod Øst, saa langt den lod sig følge i Kikkert. Den var tavs. Dagen efter saa jeg én jagende over Ølene, Bornholms største Mosedrag. Derefter saas intet til Vandrefalke før Begyndelsen af Juni, men endelig 7. Juni fandt jeg en beboet Rede paa et Sted, jeg aldrig har set anført som Findested for Vandrefalkeyngel. Fundet skyldes da ogsaa et Tilfælde, som tyder paa, at flygtige Besøg ikke altid er tilstrækkelige til at afgøre, om en eller anden Lokalitet huser Vandref-

falke eller ej. Af almindelig Nysgerrighed var jeg klatret ned til Klippernes Rand fra Stien, som næsten følger alle Øens Klippekyster. Pludselig kredsede en Vandrefalk omkring mig (3. Juni Kl. ca. 17). Dens hæse, stærke Skrig fortalte indtrængende om Yngel ikke langt borte. Jeg fulgte Klippekannten en Times Tid, men Kysten var paa dette Sted særlig høj og

Et Kuld Vandrefalkeunger, ca. 20 Dage gamle. Bornholm, 9. Juni 1937.

brat, henved 40 Meter oftest lodret i Havet, saa Nedstigning syntes umulig uden Reb. Falken var forsvundet efter ca. $\frac{1}{2}$ Times Forløb.

Regnvejr og slibrige Klipper forhindrede videre Efter-søgning de to følgende Dage. 6. Juni tørrede Klipperne saa vidt, at jeg kunde fortsætte om Morgenen 7. Juni. I en Robaad fra nærmeste Fiskerleje genfandt jeg Stedet. Da Havet laa meget roligt, lykkedes det at opdage begge Falkene i Kikkert paa omkring 150 Meters Afstand. De sad tæt sammen paa en smal Gesims knap 10 Meter under Klippekannten og vel 20 over Vandfladen — iøvrigt vanskelige at skelne fra Stenmuren bagved; Bevægelsen røbede den største (♀), da den strakte Vingen. Tæt ved Fuglene saas en mørk Fordyb-

ning, der godt kunde tydes som Parrets Redehule, men viste sig at være tom. Den var utilgængelig, men frit synlig fra en Klippeknude, hvortil jeg fandt en Opgang. Begge Falkene var fløjet mig skrigende imøde paa over 100 Meters Afstand og kredsede derefter omkring Stedet, til jeg atter var vel ude af Sigte, ♀ mest nærgaaende og uafbrudt skrigende. Imidlertid var et hvidkalket Fremspring blevet synligt dybt under Overkanten af Bratningerne. Jeg steg ned til Havet og søgte frem langs forskellige Hylder og Gesimser. Falkene skreg stadig stærkere, mens Ekkoet fra Stenvæggene fordoblede Larmen. Hunnens Stemme var grovest, omtrent som »kja-kja-kja«, Hannens mere som »kje-kje«. Da jeg pludselig stod paa Randen af Redehulen, satte ogsaa de 3 overraskede Unger i med øredøvende Skrig, næsten som Hannens, og rykkede baglæns ind i Hulens inderste Krog, mens den gamle ♀ foretog et Par rasende Skinangreb. Ungerne var ca. halv-voksne — med begyndende Fjerklædning, som Billedet viser. Den ældste har vel været ca. 3 Uger gammel. Størrelsesforskellen var ikke ret udpræget hos dette Kuld. Regner man Vandrefalkens Rugetid til 30 Dage, skulde Æggene være lagt midt i April, vistnok normalt for Danmark. Raadne Æg fandtes ikke. — Redehulen laa næppe mere end 8—9 Meter over Vandfladen. Den saa ud til at være en flere Gange brugt Boplads. Der var et temmelig tykt Underlag af sammentraadte Fjer, Skelet- og Gylprester, gennemtrængt med kalkagtigt Skarn, og paa Klippehylderne rundt om laa mange blegede, skøre Skeletdele, tildels overgroet af Planter eller blæst ned i Sprækkerne. Hulen var knap 1 Meter dyb og lige saa bred yderst, men snævrende ind i et Hjørne, hvor den overliggende Klippe gav Skygge for Solen. Her syntes den egentlige Rede at være, maaske fordi her tillige var Ly for Regn. De Gange, jeg besøgte Reden, var denne inderste Plads besat af den kraftigste Unge, som var i Stand til at skubbe sig bag om de andre.

For at faa Ende paa Skrigeriet forsvandt jeg snarest muligt efter Opdagelsen, men indrettede Kl. 22 samme Aften et Skjul paa en snæver Hylde i et fremspringende Klippeparti ca. 30 Meter skraat over Redehulen, af hvilken dog kun Yderkanten kunde skimtes. Herfra holdt jeg Øje med de gamle

Falkes Adfærd nogle Eftermiddagstimer hver af de følgende 3 Dage. — Deres Vagtsomhed var meget stor. ♀ skreg første Dag indtil et Kvarter efter, at jeg var i Skjul, og først efter næsten en Times Betænkning slog hun ned paa en udstaaende Kam omtrent lige over Reden. Men længe efter var en ringe Berøring af Lærredet foran mig nok til, at Falken rakte Hals eller gav et advarende Skrig fra sig. Dette tiltrods for, at jeg havde anvendt Dækning af samme Farve som Klipperne, dels for at berolige Fuglene, dels for samtidig at skuffe de forbi-sejlende Turister. For Resten var det paafaldende, at ingen af Falkene viste ringeste Skyhed overfor disse Motorbaade, fyldt med støjende Mennesker. Skønt flere af dem dunkede forbi tæt under Klipperne, syntes Falkene overhovedet ikke at lægge Mærke til dem — eller maaske havde de Følelsen af, at Tavshed og Urorlighed i dette Tilfælde var det eneste rette; i saa Fald et Tegn paa, at de var fortrolige med Færdselen fra tidligere Somre. Saavidt jeg kunde se, undgik de fuldstændig Opdagelse, mit Skjul ogsaa. Men deres Mistro til mig blev større for hver Dag. De modtog mig aabenlyst langt fra Reden med vrede Skrig. Paa Folk i Nærheden havde jeg forstaaet, at man temmelig ofte saa »Høgene« jage forskellige Fugle, men ikke kendte deres Boplads. Jeg turde altsaa ingen Hjælper medtage, og var henvist til at krybe ind i Skjulet, mens Falkene et Øjeblik var ude af Syne. Men der skulde aabenbart mere til at narre dem. Første Dag (8. Juni) sad ♀ dog mange Timer roligt paa Vagt paa Klippeklammene over Reden, og ♂ kom et Par Gange og satte sig hos hende. Den største af Ungerne kom af og til ud paa Randen af Hulen og saa sig om, iøvrigt tavs. Anden Dag varede ♀'s Skrigen længere; hun satte sig længere borte og kortere Tid ad Gangen. Tredje Dag satte hun sig overhovedet ikke indenfor Synsvidde, fløj kun forbi engang imellem, ængsteligt skrigende. ♂ viste sig ikke mere, Ungerne heller ikke.

Kun første Dag saa jeg Ungerne blive fodret; det vil sige, jeg saa ♀ flyve ind til dem med en lys Due i Klørerne. Hun havde da været borte paa Jagt $\frac{1}{2}$ Times Tid og fløj frem og tilbage nogle Gange med Duen i Klørerne tæt langs Klipperne og temmelig lavt over Vandet, før hun slog op i Redehulen Kl. 14⁵⁰. Hun blev inde hos Ungerne ca. 5 Minutter,

maaske for at hjælpe dem med Byttets Sønderdeling. Ved 17 Tiden fløj ♂ forbi med vistnok en Allike i Klørne. ♀ fløj da straks ned fra sin Vagtpost og bagefter ham, men havde intet Bytte med, da hun atter viste sig. Jeg blev ikke klar over, om ♀ selv fangede sit Bytte eller modtog det af ♂, paa samme Maade som hos f. Eks. Kærhøgene. ♂ kom dog aldrig i Redens Nærhed, saa jeg anser det for sandsynligt, at kun

Vandrefalkens Bytte: En Pipeand. Brystet er revet op, og det afrevne Hoved ses til venstre. Jordsands Flak, 4. Okt. 1931.

♀ bragte dem Føde. Ved Ankomsten første Dag (Kl. ca. 11) fløj ♀ op fra en friskfanget Brevdue paa en Afsats nedeunder mit Skjul. En anden Brevdue, maaske den dræbtes Mage, sad hele Dagen i de nærmeste Klipper og kiggede efter sin forsvundne Kammerat. Den døde Dues Bryst var revet op, og dens Hoved manglede. Denne Fremgangsmaade anvender efter mine Iagttagelser de fleste Vandrefalke. Forskellige Steder i Landet har jeg fundet Rester af Vandrefalkens Bytte, undertiden overrasket Fuglen direkte under Maaltidet. I næsten alle Tilfælde har den dræbte Fugl manglet Hovedet og haft oprevet Brystkød, somme Tider oprevet Bug. Jeg indsætter et Fotografi af en Pipeand, taget faa Minutter

efter, at en Vandrefalk har forladt den. Man kan selv forsøge at rykke Hovedet af en Fugl af denne Størrelse og overbevise sig om, at der skal gode Kræfter til. Hvordan Falken bærer sig ad, ved jeg ikke. — Ovennævnte Due var afhentet fra Afsatsen næste Morgen. Rester af den fandtes hos Ungerne sammen med Rester af en gammel Vibe, øjensynlig fanget kort forinden.

Næsten hver Gang, Falkene viste sig, var de forfulgt af skrigende Stormmaager, hvoraf vistnok enkelte Par havde Unger i Nærheden. Mærkelig nok slog Falkene aldrig efter dem, undgik dem helst, og jeg saa ikke et eneste Skelet af Maager. Blandt de indsamlede Fugleskeletter og Gylpklumper paa Klipperne rundt om Reden fandtes Rester af 2 Alliker, 1 Solsort, 1 Drossel, 1 Misteldrossel, 2 Stære (1 ad., 1 juv.) samt 6 Tam-Duer (venligst bestemt af Konservator HARRY MADSEN, Zool. Museum). Desuden saa jeg en Fod af Rødben og mange Kranier af Alliker, som udgør en betydelig Del af Falkenes Føde. Alliker ruger i Mængde paa Bornholm, baade langs Klippekysterne og inde i Landet. — De Toppede Skalleslugere, som legede parvis langs Kysten, tog ingen Notits af Falkene, ligesaalidt en gammel Ederfuglhun med en voksen Unge, som søgte Føde tæt under Klipperne. Først da en Motorbaad nærmede sig, fløj de begge.

9. Juni blev Falkeungerne mærket med Ringe fra Zool. Museum. Der er altsaa en Mulighed for at høre om deres Skæbne i Fremtiden. Det er saavidt vides de første danske Vandrefalke med Ring.

Redekasse for Solsort.

Af I. GERNAA.

Et af de vigtigste Midler man kender, til at knytte Fuglelivet nærmere til de menneskelige Boliger, er Redekassen, som findes i de velkendte Former. Skulde Solsorten eller Sangdroslen bygge i en »Redekasse«, da maatte denne være af en særlig Model. En saadan er det lykkedes mig at konstruere. Det første Forsøg var med en Blomsterkasse, af den Slags man især ser ved Juletid; den ligner en stor Fuglerede